

Останні такти розкривають узагальнений образ твору: речитатив сопрано на тлі хорових педалей втілює духовну тишу та прийняття. Вікторія Польова створює глибокий художній образ мінімалістичними засобами — стриманою динамікою, обмеженим мелодичним діапазоном, органічними пунктами, речитацією. Інтонційна драматургія розгортається поступово, формуючи шлях від людського прохання до духовного просвітлення, від індивідуального досвіду до колективного молитовного звернення. Відчуття арковості, побудова форми на основі строфічної структури тексту та одночасна відкритість образного змісту дозволяють сприймати твір як духовну подорож, у якій особисте звернення зливається з універсальним. «Псалом 22» постає як зразок сучасної хорової духовної музики, у якому поєднуються глибока символіка, пророче звучання та мінімізація виразових засобів.

Еліна Галь

РОЛЬ КНУТА НІСТЕДТА У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ХОРОВОЇ ТРАДИЦІЇ НОРВЕГІЇ

Кнут Ністедт (1915–2014) — видатний норвезький композитор, диригент і педагог, композиторська та диригентська діяльність якого відіграла важливу роль у формуванні професійної хорової музики XX століття. Його життя і творчість тісно пов'язані з розвитком національної культури, що поєднала фольклорну традицію з європейськими тенденціями композиторської творчості.

Мета доповіді — виявити значення хорового доробку К. Ністедта в контексті європейської культури другої половини XX ст. на ґрунті знайомства з його творчою біографією та коротким аналізом жанрів та принципів композиторського мислення.

К. Ністедт народився в Осло, де з дитинства займався музикою в родинному колі. Батько був аматором-скрипалем, керував камерним ансамблем. Вищу освіту юнак отримав у Музичній консерваторії м. Осло, вивчав орган, композицію та диригування. У 1947 році він отримав стипендію

Норвезької спілки композиторів для навчання у США, де працював з Робертом Шоу — видатним американським хоровим диригентом.

Хорове мистецтво стало для К. Ністедта центральною складовою його більш ніж 45-річної діяльності. Перший молодіжний хор він організував ще у 1932 році, у сімнадцятирічному віці. У наступні десятиліття він створював і керував численними молодіжними, жіночими та чоловічими хорами.

Після стажування в США Ністедт повернувся до Норвегії з чітким розумінням того, що його рідній країні бракує не композиторів, а культуртрегерів — тих, хто створює середовище. У 1950 році він заснував професійний хор «*Det Norske Solistkor*» (Норвезький хор солістів), який став першим постійним професійним камерним колективом такого типу в Норвегії. Це був новаційний крок, бо до того хорове мистецтво в Норвегії існувало здебільшого на аматорському рівні. Ністедт керував ним 40 років, формуючи професійну хорову школу та репертуар на засадах поєднання національної традиції з сучасною музикою.

«*Det Norske Solistkor*» під його керівництвом набув статусу творчої лабораторії сучасної хорової музики. У 1990 році керівництво хором перейняла його студентка Грете Педерсен, яка продовжила справу Ністедта і залишалася художньою керівницею колективу до червня 2025 року.

Під керівництвом К. Ністедта цей колектив досяг міжнародного визнання. Уже у 1953 році колектив виступив перед делегатами з 28 країн на конгресі Міжнародного товариства сучасної музики в Осло. «*Det Norske Solistkor*» активно гастролював Європою (Англія, Франція, Бельгія, Швеція, Фінляндія) та тричі — у Сполучених Штатах (1960, 1973, 1975). Ювілейний концерт до 25-річчя хору 1975 року відбувся у присутності короля Олава і членів королівської родини.

Композиторська творчість митця різних періодів позначена стильовими змінами. До 1946 року його твори мали риси національного романтизму і базувалися на норвезькому фольклорі.

У 1946–1958 роках він працював у неокласичному напрямі. З 1964 року почався його «експериментальний» період, коли він почав застосовувати нетрадиційні засоби нотації та шукати нові способи звукового вираження. Його твір «*De Profundis*» (1965) був визнаний найкращим норвезьким твором року і представлений на фестивалі Міжнародного товариства сучасної музики у Стокгольмі.

Хорові твори композитора можна умовно поділити на три категорії: легку, середньої складності та складну.

До першої категорії належать твори, написані переважно для церковних хорів із обмеженим часом на репетиції.

Друга категорія охоплює композиції, призначені насамперед для концертного виконання університетськими, або церковними хорами, що володіють високим рівнем виконавської майстерності. Значна частина цих творів написана у неокласичному стилі. Прикладом цієї категорії творів є цикл «Три мотети» ор. 32, що включений до аналізу в межах моєї магістерської роботи.

До третьої категорії належать твори, написані для концертного виконання професійними хорами, або провідними університетськими хорами. Для них властиве використання експериментальної графічної нотації, звукових кластерів та різноманітних сучасних композиційних прийомів, що створюють суттєві виконавські труднощі навіть для досвідчених колективів. Приклади творів з цієї категорії також включені до аналізу в межах моєї магістерської роботи.

Педагогічна діяльність Ністедта також мала значний культурний вплив. Він сформував професійні стандарти хорового виконавства в Норвегії, завдяки діяльності керівника університетських хорів Осло та численних молодіжних ансамблів. Одним із найвідоміших колективів став хор «*Schola Cantorum*», що виник у студентському середовищі, але з часом став професійним осередком сучасної хорової музики і репрезентантом його хорової школи.

Під керівництвом Туне Б'янки Спарре Дал «*Schola*» здобула міжнародне визнання. Колектив неодноразово здобував нагороди на престижних конкурсах у Європі, брав участь у світових симпозіумах і фестивалях, активно співпрацював із сучасними композиторами. Усе це продовжує принципи, закладені Ністедтом: високий рівень професіоналізму, відкритість до нового мислення при збереженні опори на національну традицію. Їхня діяльність — найкращий доказ того, що засновані Ністедтом принципи працюють й дотепер.

Хорова діяльність Кнута Ністедта мала тривалий культурний вплив. Після нього сформувалося кілька поколінь норвезьких диригентів і колективів, які розвивають його ідеї. Мистецька спадщина Кнута Ністедта продовжується і в роботі його онука Гокуна Даніеля Ністедта – композитора і диригента, художнього керівника «*Oslo Kammerkor*». Цей хор, заснований у 1984 році Грете Педерсен, відомий тим, що поєднує академічну хорову традицію із норвезьким народним співом та імпровізацією. Під керівництвом Гокона Ністедта хор виступав у «*Carnegie Hall*» (2015, 2017), на світових симпозіумах у Японії та Кореї, а також став платформою для нової норвезької духовної музики. У виступах «*Oslo Kammerkor*» відчувається та сама ідея, що колись надихала Кнута: хор як простір діалогу культур, місце спілкування, де голос кожного має сенс.

Сьогодні Норвегія є однією з провідних хорових держав Європи, і це значною мірою — заслуга саме Кнута Ністедта. Його діяльність охоплює не лише композицію, а й формування професійної хорової школи, що вплинула на подальший розвиток музичної культури Норвегії. Його підхід до роботи з хоровими колективами, орієнтир на духовні канонічні тексти, новаційне відчуття звуку та форми, а креативна педагогіка забезпечили йому місце серед ключових постатей норвезького музичного життя другої половини ХХ століття.

Додаткові посилання:

- один із найпопулярніших творів Кнута Ністедта у виконанні «*Det Norske*

Solistkor» під керівництвом Грете Педерсен. Цей твір є другим мотетом із циклу «*Tri moteti*», оп. 43, опублікованого у 1958 році. Цей мотет має назву «*Peace I Leave with You*». У час написання циклу композитор жив у Норвегії, проте часто подорожував до Німеччини та США. Твори циклу написані у традиційній нотації на англійські сакральні тексти. На момент їхньої публікації Ністедт уже здобув визнання як композитор і диригент: <https://youtu.be/BFXR49pSWgg?si=v8ltGdLv007rGQGc>;

- відеозапис з фестивалю і конкурсу вокальної музики у Тампере, Фінляндія, який проходив улітку 2025 року, на якому «Schola Cantorum» здобув три золоті нагороди — найвищу відзнаку конкурсу. На відео хор виконує твір латвійської композиторки Лаури Якобсон «*Father Thunder*»: <https://drive.google.com/file/d/1d3IB0RA-ZrtJvKVdmqImlMBGDo2vQbl6/view?usp=sharing>.

Тетяна Гончарова

РЕКВІЄМ ДЖОНА РАТТЕРА ЯК ЗРАЗОК СУЧАСНОЇ ХОРОВОЇ МУЗИКИ В АСПЕКТІ ВИКОНАВСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Реквієм сучасного британського композитора Джона Раттера (1945 року народження) є яскравим прикладом переосмислення традиційного католицького культового жанру на межі XX–XXI століть.

Це виражається в таких ознаках як більш вільне, ніж в канонічних зразках трактування текстової основи та структури; очевидне прагнення композитора до створення не стільки суто літургійного, скільки саме концертного опусу або такого, що поєднував би в собі риси духовної та світської музики.

Про концертну природу твору та його спрямованість до широкої слухацької аудиторії свідчать такі риси, як опора на пізньоромантичну стилістику та набір музичних лексем, властивих музиці першої половини XX століття (до радикальних новацій та елітарних експериментів авангарду); підвищена експресія та емоційна щирість музичного висловлювання; широке застосування кантиленного ліричного тематизму, зокрема, й пісенного походження. Водночас, згідно зі сформованою ще протягом XVIII–XIX століть традицією (від В. А. Моцарта до Дж. Верді), композитор широко застосовує драматичні контрасти поміж темами та розділами, ніби підкреслюючи філософську ідею роздвоєності людської природи та буття: протистояння тілесного та духовного, земного життя та вічності.